

چشم‌انداز روابط سیاسی قدرت‌های

منطقه‌ای جهان اسلام

(ایران، عربستان، مصر و ترکیه)

ویران

دکتر محمد رحیم عیسی

بهروز آفتابی

انتشارات فروزش

- سرشناسه : عیوضی، محمدرحیم، ۱۳۳۹ -
- عنوان و نام پدیدآور : چشم‌انداز روابط سیاسی قدرت‌های منطقه‌ای جهان اسلام (ایران، عربستان، مصر و ترکیه)/ مولفان محمدرحیم عیوضی، بهروز آفتابی‌مایان.
- مشخصات نشر : تبریز : فروزش، ۱۳۹۶.
- مشخصات ظاهری : ۲۳۶ ص. : مصور، جدول.
- شابک : 978-964-547-726-2
- وضعیت فهرست نویسی : فیپا
- یادداشت : کتابنامه: ص. [۲۲۳] - ۲۳۶.
- موضوع : خاورمیانه - روابط خارجی - قرن ۲۱م.
- موضوع : Middle East -- Foreign relations -- 21st century --
- موضوع : ایران -- روابط خارجی
- موضوع : Iran -- Foreign relations
- موضوع : عربستان سعودی -- روابط خارجی
- موضوع : Saudi Arabia -- Foreign relations
- موضوع : ترکیه -- روابط خارجی
- موضوع : Turkey -- Foreign relations
- موضوع : مصر -- روابط خارجی
- موضوع : Egypt -- Foreign relations
- شناسه افزوده : آفتابی‌مایان، بهروز، ۱۳۶۹
- رده بندی کنگره : ۱۳۹۶ چ۵ع/۹۱۸/DS۶۳
- رده بندی دیویی : ۹۵۶/۰۵۴
- شماره کتابشناسی ملی : ۴۷۵۱۳۸۸

■ نام کتاب: چشم‌انداز روابط سیاسی قدرت‌های منطقه‌ای جهان اسلام

■ تألیف: دکتر محمد رحیم عیوضی - بهروز آفتابی‌مایان

■ ناشر: انتشارات فروزش

■ حروفچینی: واحد کامپیوتر انتشارات فروزش

■ تیراژ: ۱۰۰۰ نوبت چاپ: اول ۱۳۹۶

■ صحافی: فروزش قیمت: ۱۵۰۰۰۰ ریال

ISBN: 978-964-547-726-2

■ شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۵۴۷-۷۲۶-۲

مراکز بخش و فروش

■ دفتر و فروشگاه مرکزی: تبریز - خیابان امام خمینی، نرسیده به چهارراه آبرسان، ساختمان تشریفات

■ تلفن: ۳۳۳۶۹۵۲۵ (۰۴۱) فاکس: ۳۳۳۵۷۰۶۱ (۰۴۱)

■ دفتر بخش تهران: ۶۶۴۶۱۴۶۰ (۰۲۱) فروشگاه اینترنتی: www.forouzesheh.com

آینده پژوهی روابط سیاسی قدرت‌های خاورمیانه‌ای جهان اسلام متشکل از ایران، عربستان، مصر و ترکیه جهت شناسایی جایگاه آن در آینده به عنوان یک قطب قدرت یا به قول هانتینگتون یک قدرت بخشی از ضروریات است. این روابط از مؤلفه‌هایی همچون رقابت منطقه‌ای، نیروهای فرمانطقه‌ای، نبود یک نیروی تنظیم کننده روابط، موقعیت استراتژیک این کشورها، منابع انرژی، دشمن مشترک و ... متأثر می‌شود که در این پژوهش قصد داریم با شناسایی و تحلیل این چالش‌ها و فرصت‌ها و اهداف سیاست خارجی آن‌ها، سناریوهای محتمل بر آینده روابط سیاسی قدرت‌های خاورمیانه‌ای جهان اسلام را شناسایی کنیم. این تبیین در مرحله اول نیازمند شناسایی جایگاه سیاسی قدرت‌های مذکور در تحولات آینده منطقه است؛ از این رو با مبنای دیدن نظریه بازی‌ها (به دلیل انتخاب‌های عقلایی بازیگران) و بهره‌گیری از نظریات آشور و اسمال و همچنین شناسایی چالش‌ها و فرصت‌های این کشورها، ابتدا به جایگاه‌شناسی آن‌ها و سپس از آن به چگونگی روابط آن‌ها (طراحی سناریوهای محتمل بر آینده روابط آن‌ها) خواهیم پرداخت.

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
	فصل اول: کلیات
۱۹	مقدمه
۲۱	سوابق پژوهشی
۲۲	تعریف مفاهیم
۲۲	سناریو
۲۵	چشم انداز
۲۶	قدرت و ابعاد آن
۲۸	چارچوب نظری پژوهش
۳۲	مروری بر تحولات سیاسی قدرت های منطقه ای جهان اسلام
۳۲	ایران
۳۶	عربستان
۴۲	مصر
۴۶	ترکیه

فصل دوم: جایگاه‌شناسی قدرت‌های منطقه‌ای جهان اسلام در آینده

بخش اول: جایگاه سیاسی عربستان در تحولات آینده منطقه

مقدمه	۵۲
عربستان سعودی و اهمیت سیاسی، جغرافیایی، فرهنگی، دینی و امنیتی و استراتژیکی آن	۵۳
سیاست خارجی عربستان سعودی و اهداف آن	۵۷
ظرفیت‌های مؤثر بر جایگاه آینده عربستان در منطقه	۶۰
انرژی	۶۰
موقعیت ژئوپلیتیک	۶۲
هم‌پیمانی با غرب و آمریکا	۶۳
نفوذ در سازمان‌های بین‌المللی و منطقه‌ای	۶۷
شورای همکاری خلیج فارس	۶۷
اتحادیه عرب	۶۸
سازمان همکاری اسلامی	۶۸
اوپک	۶۹
سازمان تجارت جهانی	۶۹
وجود اماکن مقدس اسلامی	۷۰
عدم قطعیت‌ها و پیشران‌های چالش برانگیز عربستان در آینده	۷۱
مسئله جانشینی	۷۱
عربستان و بحران سوریه	۷۳
جهانی شدن	۷۶
ضعف‌های گفتمان اسلام وهابی	۷۷
جنگ یمن	۸۰

۸۱	 طرح خاورمیانه بزرگ
۸۳	 جایگاه عربستان در آینده خاورمیانه بر اساس فرصت‌ها و چالش‌ها
۸۳	 سناریونویسی
۸۴	 سناریوهای محتمل آینده سیاسی عربستان
۸۴	 سناریوی اول: آینده باثبات
۸۶	 سناریوی دوم: آینده زوال
۸۷	 سناریوی سوم: آینده بی‌ثبات
۸۸	 نتیجه‌گیری

بخش دوم: جایگاه سیاسی ترکیه در تحولات آینده منطقه

۹۱	 مقدمه
۹۳	 اهمیت ژئواستراتژیک و ژئوپلیتیک ترکیه
۹۵	 ترکیه در مرکز مثلث بحران
۹۶	 سیاست خارجی ترکیه در خاورمیانه
۱۰۰	 محرک‌ها و عوامل پیش‌برنده ترکیه
۱۰۰	 توان ترانزیت انرژی
۱۰۲	 موقعیت ژئوپلیتیک
۱۰۳	 عضویت در ناتو
۱۰۵	 گفتمان اسلام سکولار
۱۰۷	 توانایی‌های استراتژیک
۱۰۸	 موقعیت آبی
۱۱۲	 عدم قطعیت‌ها و پیشران‌های چالش برانگیز ترکیه
۱۱۲	 مسئله کردها

بحران سوریه	۱۱۵
چالش‌های نو عثمانی گرای	۱۱۶
مسئله قبرس	۱۱۹
نگرش اعراب	۱۲۱
سناریونویسی	۱۲۲
سناریوهای محتمل آینده سیاسی ترکیه	۱۲۳
سناریوی اول	۱۲۳
آینده پایدار (مطلوب): اسیر امپراطوری عثمانی	۱۲۳
سناریوی دوم	۱۲۵
آینده هرج و مرج	۱۲۵
سناریوی سوم	۱۲۶
آینده نامطلوب	۱۲۶
نتیجه‌گیری	۱۲۷

بخش سوم: جایگاه سیاسی مصر در تحولات آینده منطقه

مقدمه	۱۳۱
اهمیت استراتژیک مصر و اصول و مبانی سیاست خارجی آن	۱۳۲
چالش‌های سیاسی مؤثر بر جایگاه آینده مصر	۱۳۵
امنیت	۱۳۵
مشروعیت	۱۳۶
مسئله فلسطین	۱۳۷
بی‌ثباتی داخلی	۱۳۸
طرح خاورمیانه بزرگ	۱۴۰

۱۴۲	 ظرفیت‌ها و محرک‌های تأثیرگذار
۱۴۲	 رود نیل
۱۴۳	 موقعیت استراتژیک
۱۴۴	 کانال سوئز
۱۴۶	 موانع بازسازی جایگاه منطقه‌ای مصر
۱۵۱	 جایگاه سیاسی مصر در تحولات آینده منطقه

بخش چهارم: جایگاه سیاسی ایران در تحولات آینده منطقه

۱۵۵	 مقدمه
۱۵۷	 سیاست خارجی ایران در منطقه: اهداف و استراتژی‌ها
۱۵۹	 فرصت‌های مؤثر بر جایگاه سیاسی آینده ایران
۱۵۹	 موقعیت ژئواستراتژیک ایران
۱۶۰	 ظرفیت‌های نفوذ انقلاب اسلامی
۱۶۲	 محور مقاومت
۱۶۳	 ساختار قدرت در نظام جمهوری اسلامی ایران
۱۶۳	 عضویت در سازمان‌های منطقه‌ای
۱۶۵	 منابع نفت و گاز
۱۶۹	 چالش‌ها
۱۶۹	 چالش‌های امنیتی
۱۷۱	 طرح خاورمیانه بزرگ
۱۷۳	 جنگ نرم
۱۷۵	 جهانی شدن
۱۷۶	 حذف انقلابیون از ساختار قدرت

۱۸۰	 رژیم صهیونیستی
۱۸۳	 سناریوهای محتمل بر جایگاه سیاسی آینده ایران
۱۸۳	 سناریوهای مطلوب
۱۸۳	 تشکیل قطب قدرت جهان اسلام
۱۸۴	 شانگهای گرایی
۱۸۵	 سناریوهای نامطلوب
۱۸۵	 تداوم وضعیت کنونی
۱۸۷	 سناریوی نامطلوب تن‌تضییع محور مقاومت
۱۸۸	 نتیجه‌گیری

فصل سوم: آینده روابط سیاسی قدرت‌های منطقه‌ای جهان اسلام

۱۹۱	 مقدمه
۱۹۲	 چالش‌ها در روابط سیاسی آینده
۱۹۲	 رقابت قدرت‌های منطقه‌ای
۱۹۳	 عوامل فرامنطقه‌ای
۱۹۴	 نبود نیروی تنظیم‌کننده روابط
۱۹۶	 مواضع متعارض در قبال بحران‌های منطقه
۲۰۴	 ساختار ناهمگون سیاسی
۲۰۴	 فرصت‌های همگرایی در روابط آینده چهار قدرت منطقه‌ای جهان اسلام
۲۰۵	 سازمان کنفرانس اسلامی
۲۰۶	 موقعیت ژئواستراتژیک قدرت‌های منطقه‌ای
۲۰۸	 دشمن مشترک

سناریوهای مبتنی بر چالش‌ها و فرصت‌ها در روابط سیاسی آینده قدرت‌های منطقه‌ای	۲۱۰
سناریوی مطلوب: همگرایی	۲۱۰
سناریوهای نامطلوب	۲۱۲
واهمگرایی	۲۱۲
پراکندگی قدرت‌ها	۲۱۲
تداوم موازنه قوا و خطرات احتمالی آن	۲۱۳

فصل چهارم: نتیجه‌گیری

نتیجه‌گیری	۲۱۹
منابع و مآخذ	۲۲۳